

Clemens III. *VI. a Regi Sicilia.* [an. 1190.]
Veritatis b amica simplicitas: [& inf. 1] Respondemus, ut hæredes tui, qui nobis, vel alicui successorum nostrorum juraverint, aliis jurare minime compellantur: catholicis tamen successoribus nostris, qui pro tempore fuerint, & homagii c, & fidelitatis puritatem, nihilominus acsi jurassent, omni tempore teneantur absque tergiversatione aliqua fideliter observare.

[1 Nullis verborum fallacis, nullis appetit ambiguitatum involucri offuscari. Ea propter, fili charissime in Domino, audito quod in magnitudinis tua presentia questio mota fuerit, utrum ex tenore nostri rescripti colligeretur, quod singulorum hæredum singulis nostris successoribus fidelitatis prestare debeant, & hominii juramentum. Intellecta etiam expressione, vel expositione dil. fil. n. A. tit. S. Crucis in Hierusalem, & P. tituli S. Laurentii in Damasco Presbyterorum Cardin. sed. Apost. Leg. quæ ad nos fuit sub sigillorum suorum testificatione transmissa: a sano intellectu eorum nolumus aliquatenus dissentire, Serenitati regie duximus intimandum; quod eum intentio nostra non sit, intolerabile tibi tuisque hæredibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.]

CAP. XV.
 A juramento per metum extorto Ecclesia solet absolvere: & ejus transgressores ut peccantes mortaliter non puniuntur.
 Celestinus III. d. Brundusensi Episcopo.

[an. 1194.]
Verum e in ea quaestione, quæ quato loco ponitur, an a sacramenti vinculo absolvantur, qui istud inuiti pro vita, & rebus servandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores nostri Rom. Pont. arbitrati fuisse noscuntur, qui tales a juramenti nexibus absolverunt. Cæterum ut agatur consultius, & auferatur materia dejerandi f, non eis ita expresse dicatur, ut juramenta non servent, sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

CAP. XVI.
 Si is, cujus mandato stare juravi, aliquid mihi precipit contra juramentum per me prius licite factum, illud servare non teneor. h. d. inhærendo verbis literæ.
 Innocentius III. g. H. & S. & M. civibus Venetis.

Veniens b ad præsentiam nostram A. nobis exposuit, quod olim cum M. Maurien. i alternatim convitria ingerendo certavit: propter quod cum graves inimicitias incurrisset, quidam, qui partis utriusque amatores extiterant, suggererunt prædicto A. ut in satisfactione injuriarum vestro juraret obedire mandato. Cumque idem x non crederet se tale quid commisisse, propter quod ei aliquod grave deberet imponi, juramentumque illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub juramenti debito præcepistis, ut nunquam curiam Ducis intraret, nisi cum omnes per edictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur: [& inf. 1] Verum quia idem A. qui dicti Ducis esse Consiliarius, & in jure suo multis Ecclesiis, quarum est advocatus, ex promisso teneretur adesse, nequaquam taliter juravisset, si mandatum illud sibi contrarium præcivisset: noveritis nos Patriarchæ Granden. mandasse, ut si mandatum priori juramento licite factu repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciaret non servandum. l

[1 Aut nisi per nobilem virum R. Comitem, & H. Maurocen. qui absentes esse dicuntur, ipsum contingeret relaxari.]

a al. Gulielmo. b Cap. 5. eod. tit. in 2. comp. c al. hominii, & fidelitatis puritatem &c. d al. Brundisens. Archiep. e Pars c. cum non ab homine. sup. de jud. & C. 6. eod. tit. in 2. compil. f perjurandi. g Henrico Vitali, & Leonardo Marco Mauricem. h Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. i Mauricem. x Cumque idem A. non credens se tale &c. l observandum.

CAP. XVII.

Qui juravit Ecclesiam defendere, & requisitus sine justa causa recusat, perjurus est, nec cum defendit appellatio.

Idem magistro Apollinari. [an. 1206.]
Brevi sciscitatus a es quaestione, utrum ille, qui jura alicujus Ecclesiæ servare, ac pro posse defendere juramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub juramenti debito requisitus duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Respondemus, quod in hoc articulo appellentem a perjurio talis appell. non excusat, imo (nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiæ subvenire) culpa perjurii potius irretitur.

CAP. XVIII.
 Jurans scienter illicitum non indiget absolutione, sed teneatur illud non observare. Si vero juravit ignoranter, debet illud observare, si aliquo licito modo est observabile. Si autem juravit licitum, quod putabat illicitum, debet observare juramentum, sed de animo depravato aget poenitentiam.

Idem illustri Regi Aragoniæ. [an. 1205.]

Quanto personam b tuam: [& infra 1.] Quidam Consiliarii tui, imo potius deceptores, tuum animum induxerunt, ut jurares irrequisito assensu populi usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quæ tamen circa mortem ejus fuerat legitimo pondere defraudata. Cum autem adeo sit diminuta, & minoris valoris effecta, quod grave propter hoc scandalum in populo generatur, tu, quod egeras c indistincte, cupiens revocare, ac necessitati populi satisfacere, ab observatione juramenti prædicti postulasti suppliciter a nobis absolvi. Super quo diligens indagator potuisset facile intueri, quod non tam erat absolutio necessaria, quam interpretatio requirenda: quoniam cum juramentum fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, juramentum fuisset illicitum, & nullatenus observandum, & pro eo esset tibi poenitentia injungenda: cum juramentum non, ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum. Si vero legitimam esse credebas, juramentum licitum fuit, & usquequaque servandum. Et ut irreprehensibiliter observetur, consulimus, & mandamus, ut reprobata moneta, quæ a legitimo pondere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, secundum eum statum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & juramentum servari. Veruntamen si monetam ipsam in præstatione juramenti credebas a legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordeat, tuum humiliter confitere peccatum, & satisfactionem injunctam tibi pro illicito juramento studeas adimplere.

[1 Inter alios Christianos Principes sinceriori charitate diligimus, tanto Serenitati Regie diligentiori sollicitudine volumus præcavere, ne quid ei, quod absit, immineat, quod vel in periculum anime tue, aut detrimentum terre valeat redundare. Ex tenore siquidem literarum tuarum, & plurium Prælatorum, nec non & aliorum multorum in regno tuo consistentium nobis innotuit, quod adversus inimicos Christianitatis, qui præ magnitudine sue potentie terram Hispaniæ tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo fil. n. regis Castellæ illustris, cum armatorum multitudine festinaves.]

CAP. XIX.
 Non valet juramentum præstitum in præjudicium juris superioris.

Idem
 a Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione. b Cap. 4. eod. tit. in 3. compilat. c In Cod. Barbat. egeras indistincte, discrete cupiens, &c.

Idem Consulibus, & populo a Tuderino.
 [an. 1204.]

Venientes b ad sed. Apostol. Consules vestros super his, quæ ad nos de vobis sæpius referuntur, & commonere curavimus, & aliquantulum asperere convenire. Cum enim & appellationibus interpositis ad Apost. sed. teneamini humiliter, & devote deferre, cum & leges etiam seculares post sententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos sententias appellatione suspensas executioni mandatis. Verum iidem Consules nobis exponere curaverunt, quod cum aliqui vestrum vocantur ad officium consultatus, firmant proprio sacramento, quod super mutuis, & plagiariis secundum vestræ civitatis consuetudinem judicabunt, & intra 28. dies, quæ judicaverunt, exequentur. Unde salvo hujusmodi juramento vos non posse super his appellationibus deferre dicebant. Quia vero non minus Judices secundum leges, quam Consules vestri secundum consuetudinem vestræ civitatis judicare jurant: & ideo sicut Judices contra leges, sic & Consules vestri contra consuetudinem possent c subditos aggravare: mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis, cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi jus superioris exceptum. Cum ergo postquam S. lator præsentium ad sed. Apost. a sententia G. Judicis appellavit, sententiam ipsam duxeritis executioni mandandam, in possessionem rerum, de quibus questio vertebatur, appellantis adversarium inducentes, volumus & mandamus, ut possessionem ipsam restituantis eidem: alioquin noveritis nos Episcopo Nucerinio d. mandasse, ut vos ad illud Eccles. Cens. compellat.

CAP. XX.
 Jurans usuras non repetere, potest juramento non obstante ex nova causa repetere. h. d. secundum intellectum notabiliorem.

Idem Pisano Archiepiscopo. [an. 1205.]

II. AD nostram e noveris audientiam pervenisse, quod cum I. & G. Petro usuras non modicas persolvissent, juramento firmaverunt, quod nec per se, nec per alium prædictas usuras repeterent, vel apud Ecclesiasticum Judicem, seu etiam secularem super his deponerent quaestionem. Cumque creditor condiderit testamentum, suis præcepit hæredibus, ut omnibus, qui probarent se dedisse usuras eidem, ipsas eis restituere procurarent. Unde cum prædicti I. & G. usuras repeterere non attenter propter hujusmodi juramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant satisfacere de usuris: Mandamus, quatenus sub poena excommunicationis publice in Ecclesia proponi facias, vel proponas, ut qui super hoc noverint veritatem, procedant ad testimonium proferendum: & si per dicta testium, vel alia documenta tibi constiterit de præmissis, hæredes illius, ut usuras, quas a prædictis pater eorum accepit, restituant universas, Ecclesiastica censura compellas.

CAP. XXI.
 Juramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obviet juri, alias tanquam temerarium non obligat contra jus observantiam.

Idem Neapolitano Archiepiscopo. [an. 1205.]

III. AD nostram f noveris audientiam pervenisse, quod a te quasi per extorsionem tale fuit præstitum juramentum, quod in omni causa deberes ordinem judicium observare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent g, nec in eis

a al. Tridentino. b C. 5. eod. tit. in 3. comp. Vide Guid. Pap. hic. c possunt. d Rocentino. e Cap. 6. eod. tit. in 3. comp. Vide B. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. & Sotum lib. 6. de just. & jur. qu. 1. art. 4. f C. 7. eod. tit. in 3. comp. g Vid. l. si vero. §. qui pro rei ff. qui satisda. cog. & l. 2. & Barr. ff. de furtis.

est ordo judiciarius observandus, qui debet in aliis observari: nec tu quando sub præmissis tenore jurasti, habebas in mente, ut propterea venire contra canonicas sanctiones, alioquin non juramentum, sed perjurium potius extirrisset, nec esset aliqua ratione servandum. Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicis institutis, frat. t. auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis, & notoriis ratione juramenti præmissi non credimus te teneri servare subtilitatem ordinis judiciarii, quam in his non servari per omnia ipsa juris ratio postulat, & requirit, unde videbitur subtiliter intuenti de ordine judiciorum procedere, ut in præmissis non per omnia ordo judiciarius observetur. Quamquam & secundum approbatum intellectum recte possit intelligi, quod jurasti, ut in omnibus causis ordinem judicium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo judiciarius observandus. Sic ergo faciens & juramenti tenorem servabis, & instituta canonica non omittes.

CAP. XXII.
 Si unum juramentum uni debitum alteri præstatur, illicitum est: & eo non obstante, cui debetur, præstandum est.
 Idem Judici Cavolitano. a

EA te b credimus discretionem vigere, ut intelligas per te ipsum, quod onus non remittitur, sed augetur, cum cuiquam improvide solvitur, quod alii ex debito est præstandum. Sane cum Archiepiscopus Turritanus a te nomine c nostro juramentum fidelitatis [sicut a nobis mandatum acceperat] exegisset, illud exhibere in ejus manibus distulisti, asserens, quod Pisano Archiepiscopo salvo Apostolicæ sedis honore hujusmodi præstiteras juramentum. Cum igitur nobis, & Ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, si præstitum juramentum ei, quod a te nobis tanquam debitum est præstandum, contrarium reputes, illud illicitum judicabis: & illicito non obstante, quod licite, imo ex debito petitur, exhibebis: vel si præstitum præstando contrarium non existit, illud sine difficultate præstabis.

CAP. XXIII.
 Qui juravit stare mandato alicujus, non tenetur parere, se præcipit illicita, ut quod filium exhæredet, vel uxorem abjuret.

Idem d Alarino Episcopo. [an. 1204.]
Quintavallis e nostris auribus intimavit, quod pro offensa, quam filia ipsius aliis mulieribus irrogant, quod earum mandato pareret, præstitit juramentum: quæ tale illi sub debito juramenti dedere mandatum quod si quando filii, f aut uxor illius aliquod factum, vel verbum contumeliosum mulieribus illis objicerent, idem filias, & filios exhæredaret, & a se propriam removeret uxorem. Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit juramentum, sed mandatum illicitum, prædictis, ut revocent mandatum illud, injungas, alioquin eum ad mandati observationem illius denunciis non teneri.

CAP. XXIV.
 Ex causa levi, & temeraria conjuges etiam quoad torum, & mutuum cohabitationem se separare non possunt, etiam cum juramenti interpositione.

Idem Archiepiscopo Tarraconen. [an. 1206.]
Tua nos duxit g fraternitas consulendos, quid tibi super hoc sit faciendum, quod B. & A. uxor ejus adinvicem juraverunt, se nunquam mutuo petituros: idem vero nunc repetit illam instanter: ea econtrario affirmante quod

a al. Ravallin. b Cap. 8. eod. tit. in 3. comp. c nomine Ecclesiæ. d Salavino. e C. 9. eod. tit. in 3. comp. Vid. Barr. in Authen. generaliter. C. de Episc. & Cler. f filie. g Cap. 10. eod. tit. in 3. comp. Vid. Sot. l. 4. sent. dist. 32. q. 1. art. 3.

